

Fimmta laugardagsæfingin í eðlisfræði 2021

Ath: Það verður engin laugardagsæfing í vorhlénu

Nafn:

Bekkur:

Fastar

Nafn	Tákn	Gildi
Hraði ljóss í tómarúmi	c	$3,00 \cdot 10^8 \text{ m s}^{-1}$
Þyngdarhröðun við yfirborð jarðar	g	$9,82 \text{ m s}^{-2}$
Frumhleðslan	e	$1,602 \cdot 10^{-19} \text{ C}$
Massi rafeindar	m_e	$9,11 \cdot 10^{-31} \text{ kg}$
Gasfastinn	R	$8,3145 \text{ J mol}^{-1} \text{ K}^{-1}$
Fasti Coulombs	k_e	$8,988 \cdot 10^9 \text{ N m}^2 \text{ C}^{-2}$
Rafsvörunarstuðull tómarúms	ϵ_0	$8,85 \cdot 10^{-12} \text{ C}^2 \text{ s}^2 \text{ m}^{-3} \text{ kg}^{-1}$
Þyngdarfastinn	G	$6,67 \cdot 10^{-11} \text{ m}^3 \text{ kg}^{-1} \text{ s}^{-2}$
Geisli jarðarinnar	$R_\oplus$	$6,38 \cdot 10^6 \text{ m}$
Geisli sólarinnar	$R_\odot$	$6,96 \cdot 10^8 \text{ m}$
Massi jarðarinnar	$M_\oplus$	$5,97 \cdot 10^{24} \text{ kg}$
Massi sólarinnar	$M_\odot$	$1,99 \cdot 10^{30} \text{ kg}$
Stjarnfræðieiningin	AU	$1,50 \cdot 10^{11} \text{ m}$

Krossar

Hver kross gildir 3,5 stig. Vinsamlegast skráið svörin ykkar við tilheyrandi krossi hér fyrir neðan:

K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10

K11	K12	K13	K14	K15	K16	K17	K18	K19	K20

Krossar (70 stig)

K1. Hreyfiorka hlutar með massa m og hraða v er táknuð með K . Hún er skilgreind þannig að $K = \frac{1}{2}mv^2$. Hverjar eru SI-einingar hreyfiorku?

- (A) kg m/s (B) kg m/s^2 (C) $\text{kg m}^2/\text{s}^2$ (D) $\text{kg m}^2/\text{s}$ (E) $\text{kg}^2 \text{m}^2/\text{s}^2$

K2. Straumbreytir á Íslandi tekur 240 V og skilar 19,0 V jafnspennu við 5,00 A. Hvert er hámarksafl sem raftæki má draga úr straumbreytinum án þess hann skemmist?

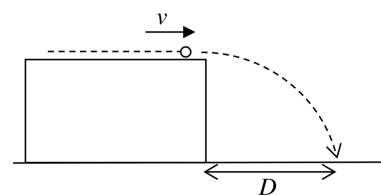
- (A) 95,0 W (B) 245 W (C) 1700 W (D) 3,80 W (E) 12,6 W

K3. Guðrún göngugarpur fer upp á Everest þar sem loftþrýstingurinn er 0,40 atm. Á toppnum opnar Guðrún loftþétt nestisbox sem hefur flatarmál $0,023 \text{ m}^2$, fær sér samloku, og lokar því svo aftur. Guðrún gengur svo niður og fer alla leið að sjávarmáli þar sem loftþrýstingurinn er 1,0 atm. Hversu miklum krafti, hornrétt á lok nestisboxins, þarf Guðrún að beita til þess að opna nestisboxið við sjávarmál? ($1 \text{ atm} = 101,3 \text{ kPa}$)

- (A) 210 N (B) 450 N (C) 850 N (D) 960 N (E) 1400 N

K4. Litlum bolta er kastað lárétt fram af borðsbrún með upphafshraða v . Boltinn lendir á jörðinni í láréttari fjarlægð D frá borðinu. Tilraun er framkvæmd þannig að mismunandi gildi á v og tilheyrandi gildi á D eru skráð niður í töflu. Hvert af eftirfarandi gröfum mun gefa beina línu?

- (A) v sem fall af D .
 (B) v^2 sem fall af D .
 (C) v sem fall af D^2 .
 (D) v sem fall af $\frac{1}{D}$.
 (E) v sem fall af $\frac{1}{\sqrt{D}}$.

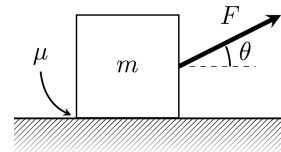

K5. Kappakstursbíll tekur af stað úr kyrrstöðu og nær hraðanum 100 km/klst eftir 2,5 s. Hver er meðalhröðun hans á þeim tíma?

- (A) $1,3 \text{ m/s}^2$ (B) $4,5 \text{ m/s}^2$ (C) $7,7 \text{ m/s}^2$ (D) 11 m/s^2 (E) 45 m/s^2

K6. Skenkur með massa $m = 25 \text{ kg}$ er dreginn eftir hrjúfu yfirborði með $F = 52 \text{ N}$ krafti yfir horni $\theta = 34^\circ$ miðað við lárétt. Núningsstuðullinn milli skenksins og hrjúfa yfirborðsins er $\mu = 0,20$. Hversu stór núningskraftur verkar á skenkinn þegar hann er dregin með jöfnum hraða?

- (A) 43 N (B) 56 N (C) 83 N (D) 120 N (E) 560 N

K7. Viðarkubb af þyngd 30 N er haldið undir vatni. Uppdrifskrafturinn sem verkar á kubbinn er 50 N þegar hann er allur undir vatni. Nú er kubbnun sleppt þannig að hann flýtur á vatninu. Hversu stórt hlutfall af kubbnun er sýnilegt fyrir ofan vatnsyfirborðið?

- (A) 1/15 (B) 1/5 (C) 1/3 (D) 2/5 (E) 3/5

K8. Staða agnar er gefin með: $x(t) = x_0 \cos(\omega t + \pi/6)$, þar sem $x_0 = 6,0 \text{ m}$ og $\omega = 2,0 \text{ rad/s}$. Hver er mesti hraði agnarinnar?

- (A) 3,0 m/s (B) 6,0 m/s (C) 12 m/s (D) 24 m/s (E) 36 m/s

K9. Ef teiknað er línurit sem sýnir hraða hlutar á hreyfingu eftir beinni línu sem fall af tíma, þá er hallatala ferilsins í hverjum punkti jöfn

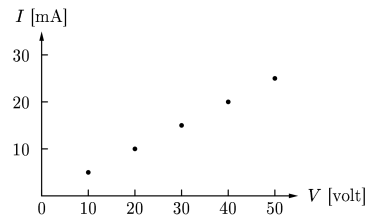
- (A) hreyfiorkunni (B) færsnunni (C) hraðanum (D) meðalhraðanum (E) hröðuninni

K10. Ef teiknað er línurit sem sýnir hraða hlutar á hreyfingu eftir beinni línu sem fall af tíma, þá er flatarmál svæðisins undir ferlinum jafnt

- (A) hreyfiorkunni (B) færsnunni (C) hraðanum (D) meðalhraðanum (E) hröðuninni

- K11.** Straumur í gegnum viðnám er mældur við mismunandi spennu. Niðurstöður úr mælingunum eru sýndar á myndinni hér til hægri. Hver er stærð viðnámsins?

(A) $0,5\text{ k}\Omega$ (B) 10Ω (C) 50Ω (D) $0,5\text{ m}\Omega$ (E) $2,0\text{ k}\Omega$

- K12.** Keli rennur beint áfram á skíðum á jafnsléttu með jafna hraðanum $v_1 = 1,0\text{ m/s}$. Massi Kela er $m = 25\text{ kg}$. Hver er heildarkrafturinn, F , sem verkar á hann?

(A) $0,0\text{ N}$ (B) $5,0\text{ N}$ (C) 10 N (D) 25 N (E) 250 N

- K13.** Seinna um daginn er snjórinn orðinn blautur svo núningsstuðullinn milli skíðanna og snjósins er orðinn $\mu = 0,10$ (áður var hann $\mu = 0$). Keli rennur aftur eftir beinni línu á jafnsléttu og hefur í upphafi hraðinn $v = 2,0\text{ m/s}$. Massi Kela er $m = 25\text{ kg}$. Hvað rennur hann langt þar til hann stoppar alveg?

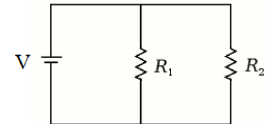
(A) $0,2\text{ m}$ (B) $1,0\text{ m}$ (C) $2,0\text{ m}$ (D) $4,6\text{ m}$ (E) 25 m

- K14.** Gerum ráð fyrir að ísjaki sé teningur með hliðarlengdir L . Ísbjörn með massa 500 kg leitar nú að ísjaka í sjónum til að hvíla sig á. Hver má hliðarlengd ísjakans minnst vera til þess að hann sökkvi ekki með ísbjörnninn? Eðlismassi sjós er 1028 kg/m^3 og eðlismassi hafíss er 920 kg/m^3 .

(A) $0,79\text{ m}$ (B) $0,82\text{ m}$ (C) $1,38\text{ m}$ (D) $1,67\text{ m}$ (E) $2,15\text{ m}$

- K15.** Í rásinni hér til hægri er rafhlaðan með spennu $V = 7,0\text{ V}$ og viðnámín eru $R_1 = 2,0\Omega$ og $R_2 = 6,0\Omega$. Hver er straumurinn um rafhlöðuna?

(A) $0,21\text{ A}$ (B) $0,88\text{ A}$ (C) $1,8\text{ A}$ (D) $4,7\text{ A}$ (E) 10 A

- K16.** Sleði með massa $2,0\text{ kg}$ rennur (núninglaust) niður 10 m háan hól og klessir á annan $3,0\text{ kg}$ sleða neðst í brekkunni með þeim afleiðingum að þeir festast saman. Hver verður hraði þeirra eftir áreksturinn?

(A) $1,2\text{ m/s}$ (B) $2,3\text{ m/s}$ (C) $3,4\text{ m/s}$ (D) $4,5\text{ m/s}$ (E) $5,6\text{ m/s}$

- K17.** Maður stendur á vigti sem sýnir 90 kg á jörðinni. Hvað myndi vigtin sýna á tunglina, þar sem þyngdarhröðunin er $a = 1,63\text{ m/s}^2$.

(A) 11 kg (B) 15 kg (C) 30 kg (D) 90 kg (E) 540 kg

- K18.** Ímyndum okkur að öreind að nafninu bixitrixieind sé eins og rafeind að öllu leyti nema hvað hún hafi massann m_{ix} í stað massa rafeindar m_e . Sé tveimur bixitrixieindum komið fyrir í $13,0\text{ mm}$ fjarlægð frá hvor annarri verkar þyngdarkraftur og rafstöðukraftur milli þeirra þannig að heildarkrafturinn er núll. Hver er massinn m_{ix} ?

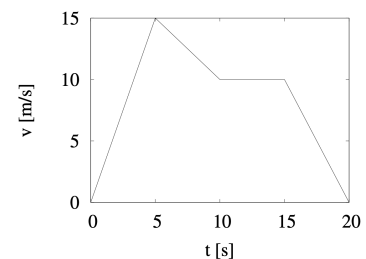
(A) $1,31 \cdot 10^{-12}\text{ kg}$ (B) $1,86 \cdot 10^{-9}\text{ kg}$ (C) $3,46 \cdot 10^{-18}\text{ kg}$ (D) $1,71 \cdot 10^{-24}\text{ kg}$ (E) $7,62 \cdot 10^{-7}\text{ kg}$

- K19.** Stelpa rennir sér á sleða niður 60 m langa brekku með halla 30° . Í upphafi er hún kyrrstæð en neðst í brekkunni er hraði hennar 20 m/s . Hver er núningsstuðull brekkunnar? (Ábending: Hugsuð ykkur brekkuna sem langhlið í rétthyrndum þríhyrningi og sleppið því að gera ráð fyrir loftmótstöðu).

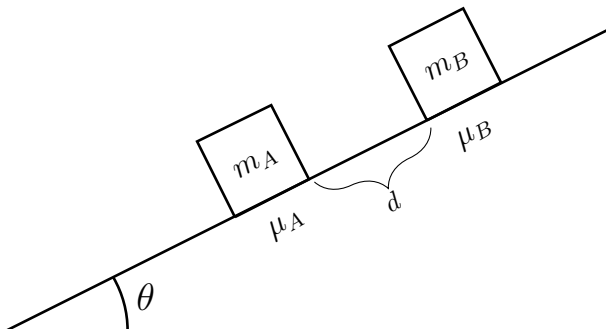
(A) $0,67$ (B) $0,13$ (C) $1,02$ (D) $0,19$ (E) $0,45$

- K20.** Á myndinni hér til hægri sést línurit yfir hlaupahraða Elínar sem fall af tíma. Hvað hleypur Elín langt á þessum 20 sekúndum ?

(A) 100 m (B) 125 m (C) 150 m (D) 175 m (E) 225 m

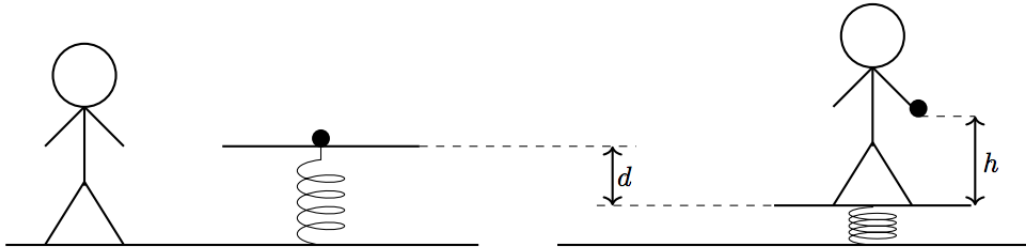
Dæmi 1: Tveir kubbar á skábretti (15 stig)

Lítum á skábretti sem hallar um horn θ miðað við lárétt. Á skábrettinu standa tveir kubbar í kyrrstöðu. Kubburinn sem stendur neðar á skábrettinu hefur massa m_A og núningsstuðullinn milli kubbsins og skábrettisins er μ_A . Kubburinn sem stendur ofar á skábrettinu hefur massa m_B og núningsstuðullinn milli kubbsins og skábrettisins er μ_B . Í þessu dæmi gerum við ráð fyrir að skábrettið sé svo langt að kubbarirnir nái ekki að renna niður á enda þess, að $\tan \theta > \mu_A > \mu_B$ og að vegalengdin (samsíða skábrettinu) milli kubbanna sé d .

- (a) (4 stig) Ákvarðið hröðun kubbsins, a_A , með massa m_A í stefnuna samsíða skábrettinu.
- (b) (1 stig) Ákvarðið hröðun kubbsins, a_B , með massa m_B í stefnuna samsíða skábrettinu.
- (c) (3 stig) Finnið tímann t_1 sem líður frá því að kubbunum er sleppt samtímis úr kyrrstöðu og þar til að þeir skella saman í fyrsta skipti.
- (d) (7 stig) Gerum ráð fyrir að $m = m_A = m_B$ og að kubbarirnir lendi í alfjórðrandi árekstri, en það þýðir að bæði skriðþungi og orka kerfisins er varðveitt við áreksturinn. Ákvarðið tímann t_2 sem líður frá því að kubbarirnir rekast saman í fyrsta skipti og þar til að þeir rekast saman í annað skipti.

Dæmi 2: Gormur (15 stig)

Óli prik, sem hefur massa m_p , stendur við hliðina á gormi í jafnvægisstöðu með gormstuðul k . Ofan á gorminum er massalaus pallur og bolti með massa m_b . Síðan stígur Óli varlega ofan á pallinn og tekur upp boltann. Þá þjappast gormurinn saman í nýja jafnvægisstöðu sem er í fjarlægðinni d lóðrétt frá upphaflegu jafnvægisstöðunni.

- (a) (2 stig) Ákvarðið fjarlægðina d (notið stærðirnar k , m_p , m_b og/eda g í svarinu).
- (b) (3 stig) Ef Óli sleppir nú boltanum fer gormurinn að sveiflast með tíma. Hvert verður útslag sveifluhreyfingarinnar, A_1 , áður en boltinn lendir á pallinum (notið stærðirnar k , m_p , m_b og/eda g í svarinu)?
- (c) (5 stig) Þegar boltinn lendir loks á pallinum hefur gormurinn lokið nákvæmlega einni sveiflu. Ákvarðið hæðina h sem boltanum var sleppt úr (notið stærðirnar k , m_p , m_b og/eda g í svarinu).
- (d) (5 stig) Boltinn festist við pallinn þegar hann lendir, þ.e. áreksturinn milli boltans og pallsins er fullkomlega ófjaðrandi. Ákvarðið útslag sveifluhreyfingarinnar, A_2 , eftir að boltinn lendir á gorminum (notið stærðirnar k , m_p , m_b og/eda g í svarinu).